

فصلنامه مطالعات نوین بانکی

ISSN : 2645-5420

شماره مجوز: ۸۳۲۸۹ ((شماره چهاردهم-بهار ۱۴۰۱))

بررسی تحریم بانک ایران از منظر حقوق بین الملل

(تاریخ دریافت ۱۴۰۰/۱۰/۰۲، تاریخ تصویب ۱۴۰۱/۰۳/۲۰)

فاطمه زهرا دریکوند

چکیده

تحریم، یکی از ابزارهای اجبار کننده بین المللی دولت ها برای تغییر رفتار آنها است، که با هدف تغییرات چشمگیر و بنیادینی را در هنجارها، ساختارها و رفتارهای کشورها اعمال می شود. سیستم بانکی در ایران به عنوان بازوی دولت به شمار رفته و بخش مهمی از موفقیت برنامه اقتصادی نظام متأثر از میزان توانمندی نظام بانکی است که با تحریم بانک ها، مورد هدف قرار گرفته است. تحریم های بانکی باعث افزایش ریسک سرمایه گذاران خارجی و اختلال در سیاست های پولی و اقتصادی شده و کشور را با کمبود منابع ارزی و کاهش رشد اقتصادی مواجه خواهد کرد. این مطالعه، با تحلیل مبانی و گفتمان حاکم بر این تحریمها منشاء حقوقی تحریم های بانکی را تحلیل و مشروعیت تحریم های بانکی آمریکا و اروپا علیه ایران بر اساس معاهدات بین المللی منشور حقوق بشر سازمان ملل متحد زیر سؤال می برد. یافته ها نشان داد که منشاء حقوقی تحریم های بانکی بر علیه ایران از سوی سازمان ملل متحد و تحریم های جداگانه بانکی آمریکا و اتحادیه اروپا، بر اساس معاهدات بین المللی و قوانین حقوقی و منشور حقوق بشر سازمان ملل متحد فاقد وجهت قانونی بوده و اصول بدیهی حقوق بشر یا «ارگا اومنس» را نقض میکنند همین امر سبب می شود تا دامنه مشروعیت و قانونی بودن این تحریم ها از دیدگاه حقوق بین الملل و منشور جهانی حقوق بشر سازمان ملل متحد به شدت محدود شده و مورد شک و تردید واقع شود.

واژگان کلیدی: تحریم های بانکی، حقوق بین الملل، منشور حقوق بشر، حقوق بانکی

بخش اول: کلیات

مهم ترین کارکرد ارتباطات بانکی در عرصه بین الملل، نقل و انتقال پول و در کنار آن ارائه خدماتی مانند انواع ضمانت نامه و اعتبارات اسنادی است که نقش مؤثری در تسهیل تجارت بین المللی دارد؛ از این رو قطع ارتباطات بانک های خارجی با بانک یا بانک های یک کشور، علاوه بر نقل و انتقال وجه، عملیات صادرات، واردات، فایننس و سرمایه گذاری خارجی در آن کشور را تا حد زیادی مختل میکند می توان گفت تحریم های بانکی سلاحی جدید است که وابستگی کشورها به ارتباط بانکی با بانک های خارجی را هدف میگیرد بدیهی است این وابستگی خود معلول هر کشوری وابستگی به تجارت (صادرات و واردات) و سرمایه گذاری خارجی است و طبعاً که وابستگی اقتصادی کمتری به تجارت و سرمایه گذاری داشته باشد، وابستگی کمتری به بانک های خارجی خواهد داشت به دلیل وابستگی ارتباطات اقتصادی در عرصه بین المللی به خدمات بانکی، تحریم های بانکی قوی ترین تحریم مالی و اقتصادی است و ممکن است موجب اختلال تجاری در کشور هدف شود (هاف بائر، ۲۰۰۷، ص ۳۴).

تحریم عبارت است از عمل هماهنگ گروهي که متضمن امتناع از داشتن روابط تجاری یا هرگونه رابطه ای با شخص یا گروه دیر با دف مجازات یا جبران ضرر و زیان ها باشد تحریم های اقتصادی نیز عبارت است از موضع گیریهایی که شماری از کشورها با هدف ایجاد محدودیتهای در تجارت و روابط رسمی با کشوری که از نظر آنها قوانین بین المللی را نادیده میگیرد، اتخاذ میکنند اغلب این کشورهای وضع شده بر علیه یک کشور، برای مقابله با سیاست ها و برنامه های آن کشور تفسیر می شوند فی الواقع می توان گفت که تحریم ها از موضع گیری رسمی آغاز و و سپس عملیاتی میشوند در سالیان اخیر، ابرقدرت های جهان با

انگیزه توقف در پیشرفت برنامه های هسته ای ایران تحریم هایی را علیه این کشور وضع نمودند به گفته کارشناسان سیاسی و امور بین الملل، تحریم های یاد شده بر علیه برنامه های اتمی ایران تأثیرگذار نبوده، بلکه بیشتر تبعات منفی آنها متوجه اقتصاد ایران و معیشت مردم عادی بوده است (انصاری، ۱۳۸۹، ص ۲۷).

علاوه بر این باید توجه داشت که میان تحریم و مصادره تفاوت وجود دارد چه آنکه تحریم تعلیق مالکیت است اما مصادره تملک مالکیت است بر این اساس به نظر می رسد مبانی مربوط به تحریم اموال دولتی سهل گیرتر از مبانی حقوقی مربوط به مصادره اموال دولتی باشد چرا که با پایان یافتن شرایطی که موجب اعمال تحریم شده است اموال تحریم شده به مالکیت دولت بازخواهند گشت بررسی مشروعیت تحریم بانک مرکزی به استناد قطعنامه شورای امنیت به تعارض میان حقوق بین المللی عرفی ناظر بر مصونیت دولتها و حقوق بین الملل قراردادی مندرج در منشور ناظر بر اختیارات شورای امنیت برمیگردد هرچند موضوع اثبات ارتباط فعالیت بانک مرکزی با موارد تحریم شده در قطعنامه های علیه ایران امری جداگانه است (زهرانی، ۱۳۷۶، ص ۱۲) تحریم های بانکی به چند دلیل برتر از تحریم های دیگر است:

اولاً تعداد بانک ها در عرصه بین الملل بسیار محدودتر از عناصر فعال در بخش تجارت بین الملل است؛ بنابراین اعمال تحریم بانکی آسان تر از تحریم تجاری است.

ثانیا) ایجاد قوانین و مقررات بین المللی برای تجارت و سرمایه گذاری خارجی توسط نهادهای بین المللی نظیر اتاق بازرگانی بین المللی، صندوق بین المللی پول، گروه اقدام مالی بانک بین المللی تسویه، بانک جهانی و توسعه بانکداری الکترونیک موجب وابستگی سایر مسائل

اقتصاد بین الملل نظیر تجارت (صادرات و واردات) و سرمایه گذاری به بانکداری بین الملل شده است.

ثالثاً) سرعت اجرای تحریم های بانکی بسیار بیشتر از تحریم های تجاری است (رابعاً) به دلیل نهادها و مقررات بین المللی در عرصه بانکداری، بخش خصوصی در این بازار نسبت به بازرگانی کالا قانونمندتر عمل میکند.

خامساً) به دلیل مکانیزم های رصد و نظارت بر جریان وجوه، دور زدن تحریم های بانکی سخت تر و شناسایی ناقضان تحریم های بانکی و مجازات آن ها در مقایسه با تحریم های تجاری آسان تر است.

سادساً) بانک ها در مقابل اعتبار خود بسیار ریسک گریزند و به ندرت حاضر به نقض تحریمها و مخاطره در این زمینه میشوند سرمایه بانکها برخلاف تجار براساس اعتماد عمومی و در بلندمدت حاصل میشود و سودآوری آن نیز در گرو نگاه بلندمدت به فعالیت در این زمینه است (هاف بائر، ۲۰۰۷، ص ۳۶).

استمرار تحریم های وضع شده و پافشاری برخی کشورها در استمرار و یا تشدید آن مخاطرات جدی و جبران ناپذیری را برای آینده ارتباطات بین المللی، حقوق حاکمیتی کشورها در عرصه آزادی تجارت و فعالیت های بانکی و مالی و نیز علیه حقوق اتباع و مفاهیم حقوق بشری در برخواهد داشت، به گونه ای که می توان با توجه به وسعت و تنوع و گستردگی این تحریم ها، این رویه را اقدامی به دور از حسن نیت و تهدید آمیز تلقی کرد این تحقیق در راستای بررسی تحریم های یک جانبه و چندجانبه علیه بانک مرکزی ایران از دیدگاه حقوق بین الملل عمومی صورت گرفت که نوع روش کتابخانه ای و از رویکرد توصیفی تحلیلی می باشد تحلیل و

بررسی وضع تحریم ها علیه جمهوری اسلامی ایران در همه زمینه های سیاسی، اقتصادی و حقوق بشری و مقایسه مفاد این تحریمها با اسناد و قواعد کلی و یا خاص حقوق بین الملل و به ویژه عملکرد گزینشی، غیر منصفانه و رویکرد دوگانه برخی کشورهای غربی نسبت به وضع و یا اعمال تحریم ها، آشکارا نشان میدهد که قواعد و اصول حقوقی بسیاری نادیده گرفته و یا زیر پا گذاشته شده است به گونه ای که حاکمیت یک کشور عضو ملل متحد مخدوش و حقوق اتباع آن مورد تهدید قرار گرفته و مهم تر از آن استمرار این تحریمها تهدیدی برای آینده جامعه بین المللی محسوب می شود دربندهایی از مقررات قطعنامه اخیر اتحادیه اروپائی، محدودیت های جدی قابل توجهی علیه بانک مرکزی ایران در زمینه انسداد دارائی های بانک در قلمرو دولت های عضو، نقل و انتقال پول، تحریم معاملات مربوط به فلزات گرانبهای متعلق به بانک و تحریم تحویل اسکناس و مسکوکات به بانک مطرح گردیده است اجرای تحریم گسترده علیه بانک مرکزی مانع اعمال حاکمیت و اقتدار سیاسی اقتصادی کشور خواهد شد اما با این وجود متاسفانه در تحریم های اتحادیه علیه ایران بسیاری از این موارد مورد تحریم قرار گرفته اند (یوسفی، ۱۳۹۶، ص ۳-۷).

در یک جمع بندی پیرامون تحریم های مختلفی که از طریق سازمان ملل به صورت عمومی، و یا جداگانه توسط اتحادیه اروپا، آمریکا و کشورهای دیگر بر علیه کشور ما (ایران) وضع شده شامل قوانین و دستورات اجرائی و طی سی سال اخیر مطرح شده است حداقل حدود ششصد مورد را می توان بر شمرد به نظر نمی رسد هیچ کشوری تا این حد از لحاظ تحریم های بین المللی مختلف مورد تعدی قرار گرفته باشد کشور کوبا از سال ۱۹۶۰ تا کنون حدود پنجاه سال تحت تحریم آمریکا بوده است، لیکن علیرغم زمان طولانی تر آن تحریمها در مقایسه با مورد ایران، تحریم های کوبا به مراتب موارد و دامنه محدود تری را در بر گرفته در گذشته تحریم

هائی که بر علیه کشورهای دیگر وضع می شده عملاً چندان نتیجه بخش نبوده مگر اینکه با توسل به ابزار نظامی مانند محاصره نظامی بنادر کشور تحریم شونده، تحریم های تجاری به اجرا در آمده باشد در بسیاری موارد نیز به جز اعمال موردی مجازات های پیشبینی شده در تحریم نتیجه چندانی حاصل نمی شده است. در مورد کوبا، تحریمها بیشتر شامل منع افراد و شرکت های آمریکائی در معامله با کوبا بوده و به همین دلیل نیز از طریق مکانیزم های داخلی قابل اجرا بوده است دولت اوباما در سال های ۲۰۱۲ و ۲۰۱۳ خریداران را قانع کرد که واردات خود از نفت خام ایران را تا تقریباً ۵۰ درصد کاهش دهند، که به شدت به درآمدها و اقتصاد تکیه محصولی ایران آسیب وارد ساخت بر این اساس بود که کشورهای اروپایی به صورت مؤثر واردات نفت ایران را حذف کردند، در حالی که خریداران بزرگی مثل چین، هند، ژاپن و کره جنوبی خرید خود را تا روزانه صدها هزار بشکه کاهش دادند از سوی دیگر کشورهایی هم که به واردات نفت از ایران ادامه دادند، موافقت کردند که پرداخت های خود را در حساب های سپرده نگه دارند که دسترسی ایران را به عایدات حاصل از فروش نفت باقی مانده، محدود میکرد (ماروسی، ۱۳۹۰، ص ۶۳).

در مقابل این تعدی، وظیفه هر دولت نیز مقابله معقول و منطقی از مجاری است که به حل مشکل کمک کند چه اینکه این تحریمها طی دوره دولت نهم و دهم به نحو شتابنده تشدید گردید کارنامه دولت قبلی در این زمینه و نا کارآئی در جلوگیری از تحریم ها و بی تحرکی دیپلماسی کشور در صحنه بین المللی در قبال این حرکت های تجاوزگرانه قابل توجه است به خصوص به اخطار بسیاری از کارشناسان امور بین الملل که در جراید نیز منعکس می شد، در مورد سعی در جلوگیری از ارجاع پرونده هسته ای از ژنو به نیویورک توجه نشد این ارجاع مرجع بررسی پرونده هسته ای، یک نقطه عطف بود و تحریم های وضع شده توسط سازمان

ملل را به دنبال داشت که حتی کشور هائی مانند روسیه و چین نیز به آن رأی منفی ندادند. خروج آمریکا از برجام با بازگشت تحریم های ثانویه آمریکا، یا به عبارت دیگر تحریم های در ارتباط با برنامه هسته ای همراه خواهد بود این تحریمها طیف وسیعی مانند تحریم های بانکی، نفتی، بیمه، کشتیرانی و را شامل می شود تحریم های ثانویه آمریکا همچنین شرکت های غیرآمریکایی را نیز که با بازار ایران تعامل نمایند هدف قرار می دهد، اگر چه سازوکار بازگشت تحریمها تا حدود زیادی پیچیده می باشد به خصوص این که کشورهای اروپایی نیز فعلاً اعلام کردهاند قصد همراهی ندارند اما احتمالاً بانکها و شرکت های بزرگ که تا کنون نیز در برقراری ارتباط با ایران بسیار محتاطانه عمل میکردند بیش از پیش به تردید وا دارد و احتمال زیاد آن ها را به انصراف از بازار ایران سوق دهد (عبدالهی و شافع، ۱۳۸۲، ص ۱۶).

از مشخصات قابل توجه تحریم های ایران ویژگی فرا سرزمینی تلاش برای اعمال قوانین داخلی آمریکا در سایر سرزمین ها و نسبت به افراد حقیقی و حقوقی غیر آمریکائی بوده است با توجه به اینکه سازمان ملل متحد از زمان تشکیل با وظیفه تعریف و تعیین حدود ملی و شناخت دولت ملت ها و جدا کردن و احترام به حقوق ملت های مختلف تشکیل شده است، می توان تلاش برای اعمال فراسرزمینی قوانین داخلی یک کشور بر سایر سرزمین ها رانقض بارز این هدف اولیه تشکیل سازمان ملل به حساب آورد زیرا در بسیاری از وجوه با روح منشور آن سازمان و اهداف تاریخی آن در تضاد قرار می گیرد به این ترتیب، بدون اینکه دولت آمریکا لازم باشد عملاً به اقدامات فرا سرزمینی دست زند از طریق کنترل معاملات ارزی که در سیستم مالی آن کشور جاری میشود به کنترل موارد تخلف میپردازد چون کلیه پرداخت های دلاری نهایتاً از طریق شبکه بانکی بین المللی آمریکا انجام میشود دیگر اینکه بانک های اروپائی از طریق بسط اعتبار دلاری که سر منشاء آن سیستم مالی آمریکا و عمدتاً در نیویورک است همه ساله مبالغ

قابل ملاحظه ای گردش عملیات دارند و نمیتوانند از این جریان های مالی بگذرند به همین دلیل است که بانک های اروپائی بدون مقاومت حاضر به پرداخت جریمه شده اند مسئله مربوط به موارد تخلف نیز قابل بحث و تشکیک نیست زیرا تمام موارد معاملات و نقل و انتقالات و منشاء و ماخذ آنها، طبق فرمت تعیین شده توسط خزانه داری، در نظام بانکی ثبت شده و به دقت قابل تعیین است و اسناد آنها طبق قوانین بالا بایستی توسط بانک عامل جمع آوری و بررسی می شده به این معنی که کافی بود دستگاه ناظر بر نقل و انتقالات ارزی، بر سر شاهراه مبادله های ارزی کنترل های خاصی را برقرار کند و به اصطلاح چراغ قرمز هائی را تعبیه نماید. این موارد لا اقل نشان می دهد که دنیای امروزی نسبت به دنیای دیروز که بسیاری در ذهن دارند متفاوت بوده و نیازمند به شناخت تخصصی عمیق تری است (مجبی، ۱۳۹۰، ص ۱۱-۳۶).

یکی از چالش های مهم فراوری حقوق بین الملل، اجرای قواعد آنها می باشد در سالیان اخیر کوششهایی در جهت تضمین رعایت حقوق بشر به عمل آمده است اما این کوشش ها به دلیل وجود ضعف های ساختاری در حقوق بین الملل و فقدان یک نهاد رسمی متمرکز در سطح بین المللی متکی به اقدامات سازمان های بین المللی و دولت ها به عنوان ضمانت اجرایی بوده اند از جمله این اقدامات تحریم های اقتصادی می باشد در هر حال، رعایت موازین انسانی در عین کارآمدی تحریم های اقتصادی موضوع پیچیده ای است که برای تحقق آنها لازم است وضعیت و موقعیت خاص کشوری که هدف این تحریم های قرار دارد، در نظر گرفته شود افزون بر این، تضمین تجارت آزاد نیز ایجاب میکند که تحریم های اقتصادی به نحود مقتضی طراحی و اجراء گردند از آنجائیکه در سالیان اخیر افراد و گروههایی مشمول تحریم های

مختلف قرار گرفته‌اند، رعایت حقوق آن‌ها از توجه محققان و نهادهای بین‌المللی را به خود معطوف داشته است (مسعودی، ۱۳۸۴، ص ۲۲-۴۴).

هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی منشاء حقوقی تحریم‌های بین‌المللی بانکی وضع شده بر علیه ایران از سوی سازمان ملل متحد و نیز تحریم‌های جداگانه بانکی آمریکا و اتحادیه اروپا بر علیه ایران، و مشخص کردن دامنه مشروعیت و قانونی بودن این تحریم‌ها از دیدگاه حقوق بین‌المللی و منشور ۱۰ جهانی حقوق بشر سازمان ملل متحد می‌باشد در تحقیق حاضر برای گردآوری اطلاعات از روش تحلیلی بهره‌گیری شده است و اطلاعات بدست آمده از طریق ابزارهای سنجش مربوطه همچون فیش برداری گردآوری و طبقه‌بندی می‌شوند بنابراین تحقیق حاضر از نوع تحقیقات کیفی محسوب می‌شود که داده‌ها و اطلاعات گردآوری شده در آن از طریق تفکر و تعقل ارزیابی و تجزیه و تحلیل می‌شوند. به منظور دستیابی به هدف تعیین شده، سؤال‌های زیر مطرح می‌شوند:

پرسش اصلی: منشاء حقوقی تحریم‌های بین‌المللی بانکی وضع شده بر علیه ایران از سوی سازمان ملل متحد و نیز تحریم‌های جداگانه بانکی آمریکا و اتحادیه اروپا بر علیه ایران چیست؟

پرسش فرعی: دامنه مشروعیت و قانونی بودن این تحریم‌ها از دیدگاه حقوق بین‌الملل و منشور جهانی حقوق بشر سازمان ملل متحد به چه صورت می‌باشد؟

بخش دوم: منشاء حقوقی تحریم‌های بانکی

میزان موفقیت تحریم به همراهی و درجه مشارکت کشورهای تحریم‌کننده بستگی دارد تحریم اقتصادی از این نظر به سه گروه همه‌جانبه، چندجانبه و یکجانبه تقسیم می‌شوند تحریم

همه جانبه را معمولاً شورای امنیت سازمان ملل علیه کشورها یا گروه های هدف وضع میکند و تمام کشورها ملزم به رعایت آن هستند تحریم چندجانبه را چند کشور علیه کشور هدف اعمال میکنند در این نوع تحریم، به اصطلاح ائتلاف کشورهای داوطلب نیز ایجاد می شود و در نتیجه اثرگذاری آن بیشتر از تحریم یکجانبه است؛ اما تحریم های یکجانبه تحریم های یک کشور علیه کشور یا گروه هدف است که می توان به تحریم های آمریکا علیه کشورها اشاره کرد تحریم یکجانبه خود به دو نوع اولیه و ثانویه (فراسرزمینی) تقسیم می شود در تحریم اولیه، کشور تحریم کننده در راستای اهداف سیاسی خود از اهرم های اقتصادی در حوزه قلمرو خود مانند قطع یا کاهش روابط تجاری و مالی برای فشار بر کشور هدف استفاده میکند بدیهی است کشورهای ثالث می توانند به تجارت و روابط اقتصادی خود با کشور تحریم شده ادامه دهند که اتفاقاً موجب کم شدن تأثیر تحریم های یکجانبه سنتی میشود اما در تحریم های ثانویه کشور تحریم کننده از اهرم های اقتصادی خود برای فشار بر کشور ثالث استفاده میکند تا تحریم های مد نظر را علیه کشور هدف اعمال کند این تحریم غیرمستقیم عمل میکند و در صورت تبعیت کشور ثالث موجب اعمال تحریم فراتر از سرزمین کشور تحریم کننده می شود که به آن تحریم فراسرزمینی نیز می گویند تحریم فراسرزمینی بانکی اولین بار و تنها درباره ایران اعمال شده است (می یر، ۵، ۲۰۰۹، ص ۱۲).

طبق یک قاعده شناخته شده در حقوق بین الملل دولتها، سران دولت ها و اموال دولت ها از مصونیت مطلق از تعقیب و اجرا برخوردار است با این حال رویه دولتی نشان داد که اصل مصونیت با استثنائاتی مواجه شده است. تخصیص اصل مصونیت در سطح سران دولتی که در قضیه کنگو علیه بلژیک در دیوان بین المللی دادگستری مطرح شد این فرضیه را تقویت نمود که سران دولتی در قبال جنایات بین المللی مصونیت مطلق ندارند. در راستای این تحلیل،

ایالات متحد امریکا موضوع مصونیت مشروط در خصوص اموال دولتی را نیز مطرح نمود و با اصلاح قانون مصونیت حکام خارجی مصوب ۱۹۷۶ در تاریخ ۱۹۹۶ محدودیت های جدیدی را بر قاعده مصونیت دولت در این کشور وارد نمود بر اساس این قانون آن دسته از اتباع ایالات متحد امریکا که از اعمال تروریستی در امریکا یا در هر جای دیگر صدمه دیده اند، می توانند علیه دولت های حامی این اعمال در محاکم امریکا شکایت نمایند.

این قانون به طرح دعاوی مختلفی علیه جمهوری اسلامی ایران با ادعای حمایت ایران از گروه های جهادی نظیر حزب الله و حماس مطرح شد که تاکنون منجر به صدور احکام محکومیت ایران به بیش از ۱۰ میلیارد دلار شده است. فقدان دارایی ایران در امریکا و سایر کشورهای هم پیمان امریکا موجب شد تا بخش عمده ای از این مبلغ اجرایی نشود یکی از دستگاههایی که بیشترین حجم دارایی های خارجی را دارد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران است از وظایف این بانک نگهداری ذخایر ارزی کشور است که بخش عمده ای از این ذخایر را به صورت وجه نقد و فلزات گران بها و نظایر آن در خارج از کشور نگهداری می نماید شناسایی محدودیت های قانونی و عملی کشورها بر مصونیت اموال بانک مرکزی می تواند در جلوگیری از مصادره اموال موجود در بانک مرکزی مؤثر باشد (ویوکانادا، ۱۳۷۶، ص ۴۲). یکی از رویه های موجود در خصوص تحریم های بانکی رأی دادگاه فدرال سوئیس در پرونده جمهوری سوسیالیست عربی لیبی علیه اکتیمون است شرکت اکتیمون که یک شرکت سوئیسی بود در قرارداد سرمایه گذاری با دولت لیبی منعقد نمود که در اثنای کار با اختلافاتی روبرو شد این شرکت در درخواست خود به دادگاه بدوی خواهان توقیف دارایی های بانک مرکزی لیبی در سوئیس شده بود ضمن صدور قرار توقیف این اموال، دولت لیبی درخواست تجدیدنظر خود را مطرح نمود دادگاه تجدیدنظر سوئیس استدلالات خود را بر موارد زیر قرار

داد: دادگاه سوئیس نشان داد که معتقد است استثنائاتی بر مصونیت مطلق بانک مرکزی یک کشور وارد است این مصونیت در مواردی قابل نقض است که عبارتاند از انصراف خود دولت از مصونیت بانک مرکزی اش و رضایت به اعمال صلاحیت دادگاه خارجی به رسیدگی و اقدامات تصدی گرایانه دولت متبوع بانک مرکزی دادگاه معیار حاکمیتی بودن اعمالی که موجب مصونیت دولت و اموال آن می شود از دکترین جمع میان هدف و ماهیت عمل استفاده نمود دادگاه به این نتیجه رسید که اوراق بهادار موجود در نزد بانک مرکزی با هدف حاکمیتی بوده است (قنبری، ۱۳۸۹، ص ۲۲).

در مقابل استدلال لیبی مبنی بر اینکه دعوای موجود دعوای میان شرکت اکتیمون و دولت لیبی است و نه دعوای این شرکت و بانک مرکزی از آنجا که بر اساس قانون لیبی، بانک مرکزی واجد شخصیت حقوقی مستقل است قرار دادگاه را نادرست دانست دادگاه بیان داشت که اگر بانک مرکزی مستقل است لازم بود که این دعوا از سوی خود بانک مرکزی مطرح می شد و نه دولت لیبی در مجموع دادگاه به این نتیجه رسید که نه مصونیت دولت و نه مصونیت بانک مرکزی دولت مطلق است و همچنین اقدامات دولت لیبی در این رابطه که مستقیماً از سوی خود دولت صورت گرفته است و نه ۱۲ بانک مرکزی اقدامی تجاری و تصدیگرایانه بوده است. با این حال باید توجه داشت که ادعای اخیر انگلستان و امریکا علیه ایران به استناد پولشویی بوده است که احتمالاً در راستای تخلفات ادعایی این دو کشور از فعالیت های مالی تحریم شده در قطعنامه های شورای امنیت علیه ایران از سوی بانک مرکزی ایران است باید توجه داشت که استدلال تحریم اموال دولتی به استناد قطعنامه شورای امنیت و کنوانسیون های پولشویی امری جدید در حقوق بین الملل است که نیاز به تأمل حقوقی بیشتر و دقیق تر دارد (قنبری، ۱۳۸۹، ص ۲۴).

بخش سوم: ساختار تحریم‌های بانکی آمریکا علیه ایران

بعد از جنگ جهانی دوم و فروپاشی نظام برتون وودز، دلار آمریکا به ارز رایج جهانی در تجارت بین کشورها تبدیل شد ایجاد نهادهای مالی بین‌المللی مانند بانک جهانی، مؤسسه سوئیفت، بانک بین‌المللی تسویه و غیره باعث شد که روز به روز وابستگی تجارت و اقتصاد بین‌الملل به نظام بانکی آمریکا افزایش یابد همین وابستگی، زمینه تحریم‌های بانکی آمریکا را به عنوان ابزاری از سیاست خارجی و امنیت ملی آمریکا فراهم کرد اگرچه تاکنون کشورهای زیادی مانند عراق، سوریه، کره شمالی، سومالی، لیبی و سودان هدف تحریم‌های بانکی آمریکا قرار گرفته‌اند، بنابر اظهارات صریح و مکرر رئیس‌جمهور آمریکا و طراحان تحریم ایران در وزارت خزانه داری آمریکا، هیچ کدام از تحریمها قابل مقایسه با تحریم‌های ایران نیست و به جرأت می‌توان گفت ادبیات تحریم‌های بانکی با تحریم‌های ایران تکامل یافته است (لوفلد، ۱۳۹۰، ص ۲۸).

بخش چهارم: تحریم‌های اولیه بانکی

در حال حاضر تحریم‌های اولیه متنوعی در حوزه روابط بانکی ایران و آمریکا وجود دارد که ناشی از پنج قانون تحریمی در آمریکاست شروع تحریم‌های اولیه بانکی ایران به سال ۱۹۹۵ برمیگردد البته در مقطعی از ابتدای انقلاب هم تحریم‌های بانکی آمریکا علیه ایران وضع و به موجب آن حدود ۱۲ میلیارد دلار از دارایی‌های بانک مرکزی ایران در آمریکا مسدود شد (زمانی و مظاهری، ۱۳۹۰، صص ۱۰-۶). این تحریمها با معاهده الجزایر و تبادل گروگان‌های آمریکایی لغو شد در سال ۱۹۹۵ کلیتون، رئیس‌جمهور آمریکا، ایران را تهدیدی برای امنیت ملی آمریکا معرفی و تحریم‌های وسیعی در همه حوزه‌های اقتصادی از جمله بانکی وضع کرد در این سال ارائه خدمات بانکی از سوی بانک‌های آمریکایی به بانک‌های ایرانی ممنوع شد

و دیگر امکان گشایش حساب و برقراری روابط کارگزاری نبود با وجود این همچنان امکان پرداخت دلاری برای بانک های ایرانی فراهم بود با طرح پرونده هسته ای ایران در سال ۲۰۰۶، تحریم های آمریکا وارد فاز توقیف دارایی شد و دسترسی بانک های ایرانی به دلار قطع گردید البته به دلیل قطع شدن روابط تجاری ایران و آمریکا پیش از آن، این اقدام تأثیر چندانی بر اقتصاد ایران نداشت علیرغم شروع تحریم های ثانویه از سال ۲۰۱۰، تحریم های اولیه انسداد دارایی بانک های ایرانی همچنان ادامه داشت. در سال ۲۰۱۲ طبق دستور اجرایی ۱۳۵۹۹، تمام بانکها و مؤسسات مالی ایران هدف تحریم انسداد دارایی در آمریکا قرار گرفتند (علوی، ۱۳۹۳، ص ۷۴). روند تحریم اولیه توقیف دارایی بانک های ایران از سوی آمریکا در نمودار زیر نشان داده شده است:

شکل ۱. نمودار روند تحریم اولیه انسداد دارایی های بانک های ایران

(به نقل از علوی، ۱۳۹۳، ص ۷۴).

ترتیب وضع و ساختار مقررات تحریم های اولیه بانکی آمریکا بر علیه ایران را می توان به صورت زیر خلاصه کرد:

جدول ۱. تحریم های اولیه بانکی ایران (به نقل از علوی، ۱۳۹۳)

ردیف	قانون/ دستور اجرایی	سال	موضوع تحریم
۱	دستور ۱۲۹۵۹	۱۹۹۵	تحریم روابط بانکی مستقیم و دسترسی به دلار
۲	دستور ۱۳۲۲۴	۲۰۰۱	انسداد دارایی بانک های حامی تروریسم
۳	دستور ۱۳۳۸۲	۲۰۰۵	انسداد دارایی بانک های درگیر در برنامه اشاعه تسلیحات کشتار جمعی
۴	اعمال قانون باتریوت	۲۰۱۱	منع حساب های واسط و قطع دسترسی به دلار برای بانک های ایرانی
۵	دستور ۱۳۵۹۹	۲۰۱۲	انسداد دارایی بانک مرکزی و تمامی بانک های ایران

بخش پنجم: تحریم های ثانویه بانکی

تحریم های بانکی ایران از سال ۲۰۱۰ متحول شد کنگره آمریکا در ژوئیه ۲۰۱۰ برای اولین بار در تاریخ تحریمها، تحریم ثانویه بانکی را طراحی و اعمال کرد براساس این قانون، بانکهای ایرانی که هدف تحریم های اولیه اشاعه تسلیحاتی و حمایت از تروریسم باشند، مشمول تحریم ثانویه بانکی قرار میگیرند این نوع تحریم بانکهای خارجی را بر سر دو راهی رابطه با بانکهای هدف یا دسترسی به دلار آمریکا قرار داد (زهرانی، ۱۳۷۶، ص ۱۱).

این تغییر به گفته براد شرمین، نماینده کنگره در نشست غیرعلنی آپیک، به منظور تشدید فشارهای اقتصادی و تقویت اعتراضهای داخلی در ایران انجام گرفت (گازمن، ۲۰۱۳، ۷). متأسفانه تحریم ثانویه بانکی موفق از کار درآمد و موج گسترده ای از تحریم های ثانویه براساس اهرم دسترسی به دلار اعمال شد به مرور بانکهای بیشتری از ایران تحریم ثانویه شدند از ابتدای سال ۲۰۱۲ این نوع تحریم علیه بانک مرکزی اعمال و به تدریج به پرداختهای ارزی

و سایر حوزه‌های اقتصادی ایران کشیده شد. مجموع تحریم‌های ثانویه و اولیه علیه ایران، نظامی از شدیدترین تحریم‌های یکجانبه جهان را ایجاد کرده که به گفته اوباما و مقامات وزارت خزانه داری آمریکا، تاکنون علیه هیچ کشور دیگری اعمال نشده است متخصّصان، این تحریم‌ها را تنها با تحریم‌های همه‌جانبه سازمان ملل علیه عراق و لیبی قابل مقایسه می‌دانند (اسلاوین، ۸، ۲۰۱۱، ص ۱۸). تحریم‌های بانکهای مرکزی عراق و لیبی باعث تضعیف شدید اقتصاد این کشورها و در نهایت جنگ و سقوط حکومت صدام و قذافی شد؛ از این رو کارشناسان تحریم معتقدند تحریم‌های ایران دیگر ارتباطی به برنامه هسته ای ندارد و از تاکتیک به هدفی راهبردی در سیاست خارجی آمریکا تبدیل شده است ترتیب وضع و ساختار مقررات تحریم‌های ثانویه بانکی آمریکا علیه ایران به شرح زیر است:

جدول ۲. تحریم‌های ثانویه بانکی

ردیف	قانون/ دستور اجرایی	سال	موضوع تحریم
۱	قانون تحریم‌های جامع (CISADA)	۲۰۱۰	تحریم ثانویه دسترسی به دلار علیه کارگزاران بانک‌های تحریمی ایران
۲	قانون اختیارات دفاعی (NDAA)	۲۰۱۱	تحریم ثانویه دسترسی به دلار علیه کارگزاران بانک مرکزی ایران
۳	قانون کاهش تهدیدهای ایرانی (ITRSHRA)	۲۰۱۲	تحریم ثانویه ممنوعیت انتقال وجوه نفت ایران از کارگزاران بانک‌های ایران به کشورهای ثالث
۴	دستور ۱۳۶۲۲	۲۰۱۲	تحریم ثانویه فروش اسکناس و طلا به بانک مرکزی ایران
۵	قانون حمایت از آزادی ایران (IFCPA)	۲۰۱۳	تحریم ثانویه طلا و تحریم ثانویه ممنوعیت استفاده از وجوه نفت برای خرید کالاهای تحریمی (طبق مقررات آمریکا) از کشور خریدار نفت
۶	دستور ۱۳۶۲۸	۲۰۱۳	الزام بانک‌های خارجی وابسته به آمریکا به توقیف دارایی بانک‌های ایران
۷	دستور ۱۳۶۴۵	۲۰۱۳	تحریم ثانویه استفاده از ریال و پیمان پولی

در مجموع تحریم‌های آمریکا به دو دسته کلی دستورهای اجرایی رئیس جمهور و قوانین کنگره تقسیم می‌شود دستورهای اجرایی رئی سجمهور خود ناشی از اختیارات موضوع قانون «اعمال قدرت اقتصادی در شرایط اضطراری بین‌المللی (IEEPA) مصوب سال ۱۹۷۷ کنگره

آمریکاست این قانون به رئیس جمهور آمریکا اجازه می دهد محدودیتهایی مانند تحریم های اقتصادی، تجاری و اقدامات دیگر را در پاسخ به تهدیدهای نامعمول امنیت ملی، سیاست خارجی یا اقتصاد آمریکا اعمال کند. علاوه بر تحریم های دستور اجرایی، برخی تحریم ها نیز مستقیماً ناشی از قوانین کنگره آمریکاست (غمامی، ۱۳۹۲، ص ۳-۷). شرایط لغو یا تعلیق تحریم ها به نوع تحریم از حیث دسته بندی فوق بستگی دارد اگر تحریم ها براساس قوانین کنگره باشد، لغو یا تعلیق آن نیز به شرایط مندرج در قوانین بستگی دارد چنانچه تحریم ها براساس دستورهای اجرایی رئیس جمهور باشد، امکان لغو یا تعلیق آن کاملاً در اختیار رئیس جمهور است (رناک، ۲۰۱۵، ص ۶). برای مثال دستور اجرایی ۱۲۱۷۰ کارتر در خصوص توقیف ۱۲ میلیارد دلار از دارایی های بانک مرکزی ایران بعد از بیانیه الجزایر و توافق در خصوص رهایی گروگان های آمریکا در سال ۱۹۸۱ با صدور دستور اجرایی دیگر (دستور ۱۲۲۷۶) لغو شد البته قاعده فوق، همیشه حاکم نیست گاهی برخی فرامین اجرایی به دلیل الزام قانون کنگره وضع شده یا در برخی موارد مفاد دستور اجرایی به طور مجزا در قانون کنگره به الزامی قانونی تبدیل شده است که در هر دو صورت امکان لغو یا تعلیق تحریم ها به شرایط مندرج در قوانین کنگره بستگی دارد. بدیهی است شناسایی ناقضان تحریمی اضافه کردن اشخاص جدید به تحریم ها نیازمند اقدام اجرایی دولت و در واقع وزارت خزانه داری آمریکاست و چنانچه دولت تمایل به اجرای تحریم ها نداشته باشد، عملاً تحریم ها تعلیق می شود چهارده سال مسکوت گذاشتن تحریم های داماتو (ایسا) از سوی وزارت خزانه داری آمریکا مؤید این موضوع است تفاوت حقوقی منشأ تحریم ها از منظر مصوب کنگره یا دولت آمریکا در موضوع رفع تحریم های ایران در مذاکرات هسته ای از سه جهت حائز اهمیت است:

اولاً) چنانچه لغو تحریمها در حوزه اختیار دولت آمریکا باشد، تعهد به لغو آن در توافق نهایی ممکن است و در غیر این صورت امکان لغو آن منوط به تصویب کنگره آمریکاست.

ثانیاً) ممکن است برخی موضوعات به طور هم زمان مورد تحریم کنگره و دولت آمریکا باشد و در نتیجه لغو آن منوط به لغو همه قوانین مرتبط است.

ثالثاً) احتمالاً مطابق بیانیه لوزان، تنها تحریم های مرتبط با برنامه هسته ای ایران کاهش خواهد یافت؛ بنابراین دسته بندی تحریم ها براساس علت وضع آن بسیار حائز اهمیت است (علوی، ۱۳۹۳، ص ۷۹).

تحریم های غرب (کشورهای اروپایی و آمریکا) علیه ایران اصول بدیهی و یا همان چیزی که در حقوق بشر تحت عنوان «ارگا اومنس» شناخته می شود، را نقض کرده است در ادامه به منظور روشن تر شدن این اصول به بیان هریک از آنها پرداخته می شود.

بند اول: نقض حق حیات

بدون تردید اصلی ترین حقی که در زمره حقوق بشر به حساب می آید و از آن به عنوان مادر حقوق بشر نام برده می شود و به هیچ وجه قابل تعلیق است نقض این حق صرفاً با اعدام و کشتار «حق حیات»؛ و تحدید نیست رخ نمیدهد بلکه مانع امرار معاش شدن هم خود مصداق نقض حق حیات است و تحریم های اخیر نفتی و بانک مرکزی ایران کاملاً علیه امرار معاش ایران است چرا که بخش اعظم تأمین معاش ایرانیان که با شاخص (GDP) شناخته می شود، از محل فروش نفت تأمین شده و بانک مرکزی نیز صندوق مالی (بیت المال) عمومی تمامی مردم ایران محسوب می شود، لذا تحریم این دو بدون شک نقض حق حیات ملت ایران است چرا که نمی توانند پولی تحصیل کنند و یا پولی ذخیره کنند تا با آن امرار معاش نمایند تحریم ها از

سوی دیگر آثار خطرآفرین دیگری را نیز ایجاد کرده‌اند که ظاهراً واضعین تحریم با اطلاع دقیق از این آثار مرگبار، اقدام به تشدید و مؤثر کردن تحریمها نموده اند (کاتسمن، ۲۰۱۲، ص ۲۱).

بند دوم: نقض حق توسعه

حق توسعه، از محوری ترین موضوعات اسناد نسل سوم حقوق بشر است که از حقوق مسلم کشورهای در حال توسعه به واسطه استعماری که علیه آنها روا داشته است این حق در میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و مهم تر از آن در اعلامیه حقوق و تکالیف اقتصادی دولت‌ها (۱۹۷۴) با اجماع پذیرفته شده و از حقوق بین الملل عام محسوب می‌گردد

بند سوم: نقض حق تعیین سرنوشت

از اساسی ترین اصول حقوق بین الملل و حقوق بشر، حق تعیین سرنوشت ملت‌ها در حوزه سیاسی، مدنی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است. به این ترتیب هر ملتی حق دارد هر نوع نظامی را در کشور خود مبتنی بر کلیات حقوق بشری استوار کند و هیچ شخصی اعم از کشور یا سازمان بین‌المللی حق دخالت و ورود در مسائل آن کشور را ندارد تحریم به عنوان ابزاری که ماهیتاً مجازات غیر نظامی محسوب می‌گردد نافی این اصل است چرا که ملت هدف را مجبور به انجام عمل ناخواسته ای می‌نماید.

بند چهارم: نقض تعهدات قراردادی

از تعهدات بین‌المللی که اعتبار آن‌ها کاملاً منجز و غیر قابل تردید است مخصوصاً آنکه طرفین تعهد همواره در اشکال مختلف به دوام تعهد ناشی از قرارداد اظهار کنند از معتمرن

قراردادهای میان ایران و آمریکا، عهدنامه مودت میان این دو کشور است که حتی بعد از انقلاب و هم اکنون طرفین علی الخصوص طرف آمریکایی در دیوان داوری ایران و آمریکا به آن استناد می کنند بر این اساس طرفین حق انجام رفتارهای خصومت آمیز و علیه منافع یکدیگر را ندارند در حالی که این عهدنامه همچنان باقی و حاکم است وضعیت تحریم اساسا قابل قبول نیست چرا که نقض تعهد تعهد قراردادی محسوب می شود و البته از سوی دیگر نقض استدلال های طرف آمریکایی در بقای عهدنامه مودت می باشد.

بند پنجم: نقض آزادی تجارت

از اصول موافقتنامه ها و قواعد حقوق بین الملل از جمله موافقتنامه تریپس (ماده ۶۴) و اعلامیه اصول حقوق بین الملل، آزادی تجارت است بر این اساس مبناء زندگی بین المللی و حیات متمدنانه انسان در وضعیتی که جهانی شدن نیز بصورت پروژه - پروژه در حال پیگیری است ناگزیر از آزادی تجارت است سازمان تجارت جهانی و پیمان گات مبین این ضرورت است در چنین حالتی، تحریم آن هم علیه کشوری که بخش عمده ای از انرژی جهان را تولید می کند به دو معنا است:

اول) تجارت آزاد برای کشور مورد تحریم شناسایی نشده است

دوم) تجارت آزاد به علت ناامنی در بازار دچار ریسک و اخلال حاد میشود و سایرین از انجام تجارت آزاد رویبرگردان می شوند، و از تجارت جهانی دوباره به سمت تجارت ملی روی برگردان خواهد شد (انصاریان، ۱۳۹۱، صص ۴۲-۶).

بند ششم: نقض اصل منع توسل به زور

توسل به زور در هر قالبی بعد از حکومت منشور ممنوع شده است به این معنا که هر ابزاری که به معنای توسل به زور باشد مطرود است منشور اقدام خودسرانه و خارج از منشور را نیز مطرود اعلام میکند و قطعنامه ۵۱/۹۱ نیز تدابیر یکجانبه اقتصادی را نفی کرده است.

مجموع اسناد بین‌المللی حتی قبل از منشور هرگونه توسل به زور را صرفاً در مقام مقابله به مثل و دفاع مشروع که باید خطر قطعی و اقدام متناسب و روری با آن از قبل احراز شود پذیرفته و سایر اقدامات را نقض بنیادین حقوق بین الملل میدانند به علاوه آنکه توسل به زور اصل برابری میان دولتها را که از معاهده وستفالی حاکم است نیز نقض میکند تحریم یک جانبه به این ترتیب به عنوان اقدامی خودسرانه بنیاد حقوق بین الملل را زیر سؤال می‌برد. چرا که اقدامی اجبارآمیز برای نفی استقلال و برابری دولت ها محسوب می شود، اساساً قابل قبول نیست چرا که نقض تعهد تعهد قراردادی محسوب می شود و البته از سوی دیگر ناقض استدلال های طرف آمریکایی در بقای عهدنامه مودت می باشد (غمامی، ۱۳۹۲، ص ۱۸).

نتیجه گیری

متأسفانه به علت خلأ قانونی که در حوزه تحریم خای بانکی وجود دارد، حدود و ثغور اقدامات دولتها در جهت تنبیه دولت ناقض و تحریم آن، از یک الگوی مشخص و واحد تبعیت نمی‌کند. از این رو، گروهی از دولت ها با یکدیگر هم پیمان شده و با هر انگیزه ای به اقدامات شدید اقتصادی توسل جسته و با این عمل، به قوای اقتصادی کشور هدف لطمه وارد می سازند.

به همین علت لازم است تا جامعه جهانی، هرچه سریع تر برای جلوگیری از آثار مخرب تحریم های اقتصادی، ساز و کاری بیاندیشد کشورهای قدرتمند همواره از تحریم های اقتصادی و بانکی به عنوان حربه ای برای بازداشتن کشور هدف از اقدامات خود، استفاده کرده اند و به جرأت می توان ایالات متحده آمریکا را در رأس این دولت ها قرار داد. ایالات متحده اگرچه همواره اقدامات خود را با انگیزه تحقق و رعایت حقوق بشر در سراسر جامعه بین المللی توجیه نموده، اما خود به یکی از ناقضان حقوق بشر در کشورهای هدف تبدیل شده است تحریم بانک مرکزی ایران به بهانه حمایت از فعالیت های تروریستی، مشارکت در ساخت و تکثیر سلاح های کشتار جمعی، پولشویی در منطقه و، بدون آنکه از هیچ پشتوانه منطقی و ادله موجهی برخوردار باشد، خلاف اصول حقوق بین الملل می باشد.

از سخنان نمایندگان سنا و کنگره آمریکا، اینگونه برداشت می شود که بیشتر اختلافات سیاسی آمریکا با ایران به اعمال این چنین اقداماتی دامن زده و آمریکا را به وضع تحریم های اقتصادی علیه ایران و نهادهای مالی آن واداشته است ایالات متحده تمام توان خود را به کار بسته تا ایران را از حرکت در دنیای بین الملل بازدارد و به نوعی ایران را نیز به یکی از حامیان و مدافعان منافع خود تبدیل نماید تصویب قوانین داماتو-کندی، سیسادا، منع گسترش قوای نظامی ایران، اختیارات فوق العاده اقتصاد جهانی و خود حکایت از این امر دارد.

در کنار قوانین شدید و مجازاتهای سنگینی که علیه دولت ایران و نهادهای مالی آن از جمله بانک مرکزی، تصویب شده دستورات اجرایی رؤسای جمهور آمریکا نیز بیانگر آن است که اختلافات آمریکا با ایران ریشه در مسائل سیاسی دارد قانونگذاران ایالات متحده در قانون «مصونیت دولت های خارجی»، خود به مصونیت بانک های مرکزی خارجی اذعان داشته و معتقدند که رفتار یک دولت را نباید به نهادها و موسساتی که تحت تابعیت آن هستند تسری

دهند قضات ایالات متحده نیز در راستای تأیید نظرات قانون گذاری این دولت، به کرات احکامی را به نفع اشخاص حقوقی دولت های خارجی صادر نموده اند و به نوعی رویه قضایی آمریکا موافق با قانون مصونیت دولت های خارجی آن می باشد. به واقع، این مسئله که اتهامات وارده بر یک دولت خارجی، نباید بر نهادها و مؤسسات مستقل آن دولت اثر بگذارد، امری طبیعی است چه آنکه با تسری اقدامات یک دولت به نهادهای آن، شخصیت حقوقی نهادها را نادیده گرفته و اعتبار و منزلت آنان را خدشه دار می نماییم در خصوص بانکهای مرکزی به سبب تأثیر مهمی که بر اقتصاد ملی دولت متبوعشان دارند، این حساسیت دو چندان می شود هرچند ایالات متحده در آرای متعددی اعلان داشته که بانک های مرکزی برای برخورداری از مصونیت در خاک آمریکا نیازی به استقلال واقعی از دولت متبوع خود ندارند و مصونیت گسترده ای را برای این قبیل بانک ها در نظر گرفته است، اما درباره دولت ایران، نه تنها از مواضع خود عدول نموده است، بلکه با تصویب قوانین جدید علیه بانک مرکزی ایران، عملاً دست ایران را از دفاع از بانک مرکزی کوتاه ساخته است و از آن جا که اموال و دارایی های بانک های مرکزی در دسترس ترین سرمایه یک دولت به شمار میرود، آمریکا برای رسیدن به خواسته های واهی خود، بر روی اموال بانک مرکزی ایران دست گذاشته و به توقیف اموال بانک مرکزی ایران مبادرت نموده است. به دیگر عبارت، ایالات متحده حکمی را که محاکم این دولت علیه جمهوری اسلامی ایران صادر کرده اند را به بانک مرکزی ایران تعمیم داده و از محل درآمدهای بانک مرکزی ایران سعی در اعاده حقوق خود دارد. به نظر می رسد که استفاده از تحریم های اقتصادی به عنوان یک اهرم مؤثر در راستای اجرای حقوق بین الملل که خود نباید موجبات نقض حقوق بین الملل را فراهم سازد، نیازمند تکامل ساز و کارهای طراحی و اجرای تحریم های اقتصادی در آینده بستگی داشته باشد.

منابع و مآخذ

الف. منابع فارسی

- ۱- انصاریان، مجتبی. (۱۳۹۱). تحریم های بین المللی و یک جانبه علیه ایران از دیدگاه حقوق بشر: آثار آن بر حقوق اقتصادی و توسعه رساله دکتری دانشگاه پیام نور.
- ۲- انصاری معین، پرویز. (۱۳۸۹). مصونیت قضایی دولت ها و اموال آن ها چاپ اول انتشارات میزان.
- ۳- زمانی، سید قاسم و جمشید مظاهری. (۱۳۹۰). تحریم های هوشمند شورای امنیت و وضعیت حقوق بشر در پرتو قطعنامه ۱۹۲۹: حفظ یا تهدید صلح مجله حقوقی بین المللی شماره چهل و چهار (بهار و تابستان ۱۳۹۰).
- ۴- زهرانی، مصطفی. (۱۳۷۶). تحریم های اقتصادی از نظر تا عمل سیاست خارجی شماره یک (بهار ۱۳۷۶).
- ۵- زهرانی، مصطفی. (۱۳۷۶). نظریه های تحریم اقتصادی چاپ اول انتشارات وزارت امور خارجه.
- ۶- خزاعی، حسین. (۱۳۸۵). ملاحظات نسبی به کنوانسیون ۱۷ ژانویه ۲۰۰۵ سازمان ملل متحد راجع به مصونیت قضایی دولت ها و اموالشان مجله حقوقی بین المللی شماره سی و پنج (پاییز و زمستان ۱۳۸۵).
- ۷- سلطانی، محمد. (۱۳۹۰). حقوق بانکی چاپ اول انتشارات میزان.

- ۸- عبداللہی، محسن، و میرشهبیز شافع. (۱۳۸۲). مصونیت قضایی دولت در حقوق بین الملل چاپ اول انتشارات معاونت پژوهش، تدوین و تنقیح قوانین و مقررات.
- ۹- علوی، سیدیحیی. (۱۳۹۳). واکاوی ساختار تحریم های بانکی آمریکا و الزامات رفع آن در مذاکرات جامع هسته ای فصلنامه علمی-پژوهشی آفاق امنیت سال هفتم شماره بیست و پنجم (زمستان ۱۳۹۳).
- ۱۰- غمامی، سید محمد مهدی. (۱۳۹۲). تحلیل گفتمان ضد حقوقی تحریم های آمریکا علیه دولت ایران فصلنامه مطالعات حقوق بشر اسلامی سال دوم، شماره چهارم (تابستان ۱۳۹۲).
- ۱۱- فرخ سیری، منصور. (۱۳۸۷). محدودیت های شورای امنیت در اعمال تحریم های اقتصادی مجله حقوقی بین المللی شماره سی و نه (پاییز و زمستان ۱۳۸۷).
- ۱۲- قنبری، حمید. (۱۳۸۹). محدودیت های مصونیت بانک مرکزی: رأی دادگاه فدرال سوئیس در مورد پرونده لیبی علیه آکیمون تازه های اقتصاد شماره صد و سی (زمستان ۱۳۸۹).
- ۱۳- لونفلد، آندریاس اوف. (۱۳۹۰). حقوق بین الملل اقتصادی ترجمه محمد حبیبی مجنده چاپ اول انتشارات جنگل.
- ۱۴- ماروسی، علی. (۱۳۹۰). گزارش آرای دیوان داوری دعاوی ایران و ایالات متحده آمریکا جلد اول چاپ اول انتشارات معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات.
- ۱۵- محبی، محسن. (۱۳۹۰). دیوان داوری دعاوی ایران و ایالات متحده آمریکا ترجمه محمد حبیبی مجنده چاپ دوم انتشارات شهردانش.

۱۶- مسعودی، علیرضا. (۱۳۸۴). حقوق بانکی چاپ اول انتشارات پیشبرد.

۱۷- موسی زاده، رضا. (۱۳۸۸). سازمان های بین المللی چاپ دهم انتشارات میزان.

۱۸- ویوکانادا، فرانکلین. (۱۳۷۶). تحریم های اقتصادی و روابط بین الملل ترجمه محسنعلی سبحانی چاپ اول انتشارات وزارت امور خارجه.

۱۹- هوهن فلدن، زایدل. (۱۳۹۱). حقوق بین الملل اقتصادی ترجمه سید قاسم زمانی چاپ پنجم انتشارات شهردانشمنابع انگلیسی.

(ب) منابع لاتین

۲۰. Hufbauer, G., Schott, J., Elliott, K., Oegg, B. (۲۰۰۷). Economic Sanctions Reconsidered, ۳rd edition, Institute for International Economics, Washington DC.

۲۱. Slavin, Barbara (۲۰۱۱). Iran Sanctions: Preferable to War but No Silver Bullet, Atlantic Council's Iran Task Force, Washington, DC, Available at: <http://www.acus.org/publication/iran-sanctions-preferable-war-no-silver-bullet/>

۲۲. Rennack Dianne E. (۲۰۱۵). "Iran: U.S. Economic Sanctions and the Authority to Lift Restrictions", Congressional Research Service (CRS), Report for Congress, February ۲۶.

۲۳. Katzmann, Kenneth (۲۰۱۲). Iran Sanctions, Congressional Research Service (CRS), Report for Congress, December ۷.

۲۴. Guzman, Alexander (۲۰۱۳), "New Economic Sanctions on Iran, Washington's Regime Change Strategy", Global Research, April ۱۰, Available at: <http://www.globalresearch.ca/new-economic-sanctions-oniran-washingtons-regime-changestrategy/> ۵۳۳۰۸۲۳